

Nastavna cjelina 5 (osnovna škola, 5. razred)

Mi izrađujemo pravila za naš razred

A Nastavni plan

	Ključna pitanja / teme lekcije	Ključni zadaci	Nastavni materijali
Lekcija 1	Koja prava ima svaka osoba u ovom razredu?	Rad u grupama, učenici pripremaju listu prijedloga za razredna pravila.	List A3 papira (jedan po grupi).
Lekcija 2	Šta čini određeno pravilo dobrim? Zašto neka pravila mogu biti smetnja? Zašto ona mogu biti korisna?	Učenici razmišljaju o konceptu reda i pravila.	Nastavni listići o osnovnim načelima pravila u demokratiji; listovi A4 papira.
Lekcija 3	Kako se mogu prava djeteta primjeniti u razredu?	Rad u grupama, učenici izrađuju pravila na način da ih usklađuju s pravima djeteta.	Nastavni listići, kopirani ili napisani od strane učenika.
Lekcija 4	Rad na pravilima u grupama i usaglašavanje pravila u razredu.	Učenici upoređuju svoje ideje i pokušavaju donijeti jednoglasnu odluku o pravilima u njihovom razredu.	—

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Kada povezujemo razredna pravila sa smislom ljudskih i dječjih prava, ta pravila imaju dalekosežnije djelovanje nego samo osiguravanje mira i tišine u razredu.

Ljudska i dječija prava nisu samo skup hladnih pravnih standarda. Da bi smisleno funkcionirala, moraju poslužiti kao instrumenti i odrednice za naše napore da unesemo jednakost i pravdu u naše svakodnevne živote. Za naše učenike, škola je važan akter, na neki način ključna figura naših života. Škola je čak više od toga: škola je jedino mjesto u kojem učenici mogu naučiti kako djelovati u društvu. Škola, drugim riječima, razred, školska zgrada i njen prostor u cjelini, ali isto struktura škole i vodstvo škole čine minijaturni model društva – mikro društva. To što su učenici naučili, razvili i isprobali u razredu, bilo korisno ili ne, uticat će na svijet izvan razreda i škole. To je važan cilj ove lekcije 5 da učenici imaju svijest o toj činjenici obrazovanja za dječija prava.

Prava i dužnosti su komplementarni dijelovi pojmova. Oni pripadaju jedni drugima kao noć i dan, ili kao ljeto i zima. Prava i dužnosti zavise jedni od drugih. Ljudska i dječija prava ne mogu se u potpunosti razumjeti bez uvažavanja ove međuozavisnosti.

Ovaj projekat će se usredotočiti na sljedeće članove Konvencije o pravima djeteta:

Član 12, pravo da se čuje naše mišljenje;

Član 13, sloboda izražavanja;

Član 28, pravo na obrazovanje;

Član 31, pravo na slobodno vrijeme i igru.

C Ključna pitanja za razmišljanje u razredu dječijih prava

Iskustvo dječijih prava	Znanje o dječijim pravima	Primjena dječijih prava
Učitelj		
Na koji način su sagledana dječija prava u razrednoj i školskoj zajednici?	Šta djeca trebaju znati o dječijim pravima?	Učenje kako preduzeti akciju izvan škole: Šta su djeca naučila za svoj život u budućnosti?
U ovoj lekciji, učenici stiču konkretno iskustvo da trebamo pravila kako bi živjeli zajedno i razumije da su dječija prava alati za definisanje takvog sistema pravila.	Članovi 12, 13, 28, 31 (vidi dodatak: Konvencija o pravima djeteta)	Učenici razumiju kako se donose pravila u demokratiji. Oni su sposobni uzeti učešće u demokratskom procesu donošenja odluka.
Učenici		
Kako sam iskusio/iskusila dječija prava u razredu?	Šta sam naučio/naučila o dječijim Pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban/sposobna poduzeti?
Učenici razumiju da prava i dužnosti pripadaju jedni drugima. Oni uviđaju da pravila donose ljudi za ljude, da pravila mogu biti promijenjena, i da se nije lako usaglasiti o pravilima koja obvezuju svakog unutar grupe.	Sada znam da imam pravo uzeti učešće u izradi pravila za naš razred. Razumijem da je sličan proces prošlo i donošenje Konvencije o dječijim pravima.	Sada mogu pokušati naći slična pravila o tome kako živjeti zajedno u našoj porodici, našem sportskom klubu. Trebamo osigurati da što je više moguće ljudi učestvuje u donošenju takvih pravila i da je sposobno usaglasiti se o kompromisu..

D Procedura

Lekcija 1

Učitelj daje informativni uvod u projekat i plan za iduće četiri lekcije.

Učitelj započinje moderirati raspravu o pitanju „prava i obaveze” sa učenicima. Mogući podsticaji:

- Navedi neka prava koja imaš u razredu, školskom dvorištu ili u svojoj porodici. Podsjeti se na dječija prava o kojima si već mnogo čuo!
- Ova će prava vrijediti samo ako ih i drugi poštuju. Svakom pravu, za druge i za nas pripada - dužnost! Sada ćemo se sjetiti drugih primjera koje ste spomenuli.

Razred se dijeli na tri, šest ili devet grupa, u zavisnosti od veličine razreda. Pokušajte imati više od pet učenika u svakoj grupi. Svaka grupa se naziva A, B ili C.

Svaka grupa imenuje svog glasnogovornika. Nakon toga daje se kratki osvrt – kako ste izabrali svog glasnogovornika?

Svaka grupa ima komad papira podijeljenog na trećine. U gornju trećinu papira, bilježe ono što vjeruju da je pravo svakog pojedinca u njihovom razredu (uključujući učitelja). Oni bi trebali zabilježiti i numerirati svaki prijedlog.

Davanje povratne informacije – Šta mislite, koliko dobro ste izvršili zadatak? Šta ste sve radili da si pomognete? Šta vam je smetalo u radu?

Nakon izvještavanja papir se daje sljedećoj grupi (A grupi B, B grupi C, C grupi A).

Svaka grupa evaluira listu prava prethodne grupe. Raspravljaju o sljedećim pitanjima: S kojim odgovornostima korespondira koje pravo? Koje odgovornosti imamo da bismo provodili ta prava? Šta trebamo učiniti, kako se trebamo ponašati? Na primjer, “svak ima pravo da se čuje” korespondira sa “mi imamo odgovornost slušati”.

Koristeći iste brojeve koji su korišteni u desnom odjeljku za prava, grupe sada pišu za njih odgovornosti u srednju trećinu papira.

Na kraju lekcije, učitelj prikuplja sve radove učenika kako bi se pregledali prije sljedeće lekcije.

Lekcija 2 (trajanje oko sat i pol)

Nastavnik moderira raspravu o temi „pravila”, koristeći osnovna pitanja koja se tiču pravila; na primjer, pravila u sportu, u razredu ili u saobraćaju. Za podsticaj:

- Zašto je dobro imati pravila?
- Šta može biti iritantno zbog postojanja pravila?
- Kada sam sretan što postoje pravila?
- Šta mi smeta kod pravila?
- Ko postavlja pravila u različitim kontekstima? Ko ima moć da stavi pravila na snagu i da primjeni sankcije ako se pravila krše?

Kao stimulacija na početku lekcije ili u svrhu sažimanja na kraju, može se koristiti sljedeći tekst, (ili njegova skraćena verzija), “Disciplina i red u demokratiji – i u školi”.

Disciplina i red u demokratiji – i u školi

1. Red je potreban u svim okolnostima. Grupa bez reda i osnovnih pravila ne može biti demokratska.
2. Granice su potrebne. Pravila mogu biti pogrešna ili neprikladna. Dokle god nisu promijenjena moraju se poštovati. Trebalo bi ih biti moguće izmijeniti.
3. Od samog početka djeca trebaju učestvovati u pripremanju i provođenju pravila. Samo na taj način mogu se poistovjetiti s pravilima.
4. Razredna zajednica ne može funkcionirati bez međusobnog povjerenja i poštovanja. U nekim slučajevima može biti problematično uspostaviti takvu atmosferu.
5. Timski duh mora zamijeniti kompetitivnost u razredu.
6. Prijateljska atmosfera u razredu je od životne važnosti.
7. Socijalne vještine učitelja moraju imati ključan doprinos (demokratsko vodstvo, razvijanje osjećaja pripadnosti grupi, razvijanje veze, itd.).
8. Grupno komuniciranje je trajna stvarnost u demokratski vođenom razredu.
9. Učenici, bilo dječaci ili djevojčice, trebaju biti podsticani da istražuju nešto novo i da uče iz svojih grešaka.
10. Unutar postavljenih granica, treba biti moguće vršiti svoje slobode. Jedino je tako moguće da se pojedinac odgovorno razvija.
11. Disciplina i red bit će prihvaćeni i poštovati će se sa zadovoljstvom ako pomažu svakoj osobi da se ona ili on izrazi i ako pomažu grupi razvijati zadovoljavajuće odnose i radne uslove.

„Grupa bez reda ne može biti demokratska”

Učenici se razvrstaju u iste grupe kao i u prethodnoj lekciji. Učitelj dijeli listove A3 papira iz prethodne lekcije i daje sljedeća uputstva:

- Pogledajte šta ste dosad napisali. Razmislite o pravilima za koja mislite da su posebno važna za nas da možemo živjeti zajedno i koja biste željeli predstaviti razredu.

Napišite ta pravila na donju trećinu vašeg papira u skladu sa sljedećim smjernicama (učitelj iznosi jedan ili dva primjera):

- Bolje je da pravila budu pozitivno sročena - "učini" prije nego "ne smiješ" nešto raditi.
- Ona trebaju iskazati odgovornosti koje omogućavaju prava; na primjer, koristeći "jer" rečenice: "Mi imamo odgovornost slušati dok drugi govori, jer imamo pravo da nas se čuje".

Grupe rade sljedeći uputstva. U nastavku, formiraju se veće grupe tako da sjednu zajedno dvije grupe. Svaka grupa predstavlja svoja pravila drugoj grupi. Slijedi rasprava i povratne informacije o izabranim pravilima, načinu kako su

iskazana, nivou uopćenosti, s mogućim preoblikovanjem i optimiziranjem. Svaka grupa treba selekcionirati najviše tri pravila, potom ih zapisati masnim slovima na široke trake papira (izrezane po dužini iz A3 papira).

Ova tri pravila (po grupi) treba pričvrstiti na tablu u razredu. Glasnogovornik svake grupe objašnjava pravila cijelom razredu. Slijedi rasprava u razredu o svakom setu pravila.

Sinopsis: Konačna obrada s ciljem stvaranja skupa pravila koje želimo učiniti obavezujućim za naš razred:

- Koja su pravila ista ili slična? Koja se stoga mogu izostaviti ili stopiti?
- Šta treba ponovno sročiti tako da se iskažu na više sažet i razumljiv način?

Glasanje za pravila. Svaki učenik ima pet žetona da glasa za pravila za koja smatra da bi trebala vrijediti za razred. Mogu se odlučiti za četiri pravila, dodjeljujući jedan žeton svakom pravilu, ili mogu staviti sva četiri na jedno pravilo. Četiri pravila s najvećim brojem glasova uključuju se u set pravila za razred. Mogu se napisati kao specifičan dokument kojeg potpisuje svaki učenik i koji se na vidnom mjestu prikazuje u razredu. Razred može odrediti nekoga za pisanje tih pravila i odlučiti kako će ga nagraditi.

Razmišljanje o zajedničkom učenju: Šta je pomoglo? Šta je odmoglo? Na koji način ste doprinijeli aktivnostima? Jeste li primijetili da su doprinosi nekog drugog u razredu bili korisni? Zašto? Šta je učinio?

Lekcija 3

Učitelj na kratko objašnjava dječija prava. Za većinu učenika to će predstavljati ponavljanje.

- Kako su stvorena?
- Na koji način su povezana s ljudskim pravima?
- Zašto je potrebno imati dječija prava kad imamo ljudska prava?

Sada učitelj predstavlja sljedeću selekciju dječijih prava.

- Član 12., pravo izraziti svoje poglede i mišljenja;
- Član 13., sloboda izražavanja;
- Član 28., pravo na obrazovanje;
- Član 31., pravo na odmor i rekreaciju.

Učenici pripremaju radni list sa dvije kolone. U užu kolonu na lijevoj strani unose 4 prava. U širu kolonu na desnoj strani sabiraju svoje misli o pravima i obavezama koja ta prava nose, za njih same ili za druge: Ako moj susjed, prijatelj ili kolega iz razreda zahtijeva to pravo, koje obaveze i dužnosti to prouzrokuje za ostale? Kako škola mora osigurati učenje (član 28.)? Kako mogu kao član tog razreda doprinijeti uspjehu tog prava?

Imena članova grupa	
Prava	Pravila i dužnosti
<p>Član 12</p> <p><i>Izražavanje svojih stajališta i interesa.</i></p> <p>O čemu je riječ?</p>	
<p>Član 13</p> <p><i>Sloboda izražavanja.</i></p> <p>O čemu je riječ?</p>	
<p>Član 28</p> <p><i>Pravo na obrazovanje.</i></p> <p>O čemu je riječ?</p>	
<p>Član 31</p> <p><i>Pravo na odmor i igru.</i></p> <p>O čemu je riječ?</p>	

Lekcija 4

Učenici prezentiraju rezultate jedni drugima u razredu. Jedan je glasnogovornik za grupu. Mogli bi se izjasniti o sljedećem:

- Kako ćemo pristupiti našem zadatku? (Proces grupnog rada i donošenja odluke)
- Šta je važno za nas? (Kriterij i vrijednosti)
- Na koji način možemo osigurati da se prava poštuju? (Stavovi prema vrijednostima, provođenje).

Učenici se usaglašavaju o pravilima za njihov razred. Jedna grupa dobija zadatak da sastavi dokument s listom pravila kao umjetničkim djelom. Svi učenici i učitelji, poželjno je i roditelji, potpisuju dokument. Pravila su na snazi dok ne budu zamijenjena novim dokumentom. Dokument može biti prikazan na Dan dječijih prava kao primjer prakse demokratije u razredu.